
אמרי שמואל
משפטים
פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע
נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנו של קדושים האדמו"ר
הרב שמואל שמעון טולידאנו שליט"א
יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"א

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לעילוי נשמת
האישה הכשרה

לידה בת זרינתג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

משפטים – שקלים

שלושה ספרי תורה

השבת הקרובה זו שבת מיוחדת מאוד, שבה אנו בעזרת השם נוציא שלושה ספרי תורה, בספר הראשון נקרא בפרשת השבוע פרשת משפטים, בספר התורה השני נקרא את פרשת ראש חודש, ובספר התורה השלישי נקרא בפרשת שקלים על מצוות מחצית השקל.

"מחצית השקל"

בזמן שבית המקדש היה קיים היו הכהנים מקריבים בכל יום שני קורבנות, קורבן אחד בבוקר וקורבן שני היו מקריבים בין הערביים, וכמו שנאמר בתורה (כט, לט) "את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים", ושני הקורבנות האלו שהיו הכהנים מקריבים בכל יום בבית המקדש היו באים לכפר על כל עם ישראל, ולכן אמר הקב"ה שכל עם ישראל צריכים להיות שותפים בקורבנות האלו, ולכן ציווה הקב"ה את משה רבנו שבכל שנה בחודש אדר יעשו מגבית של מחצית השקל, כדי שיהיה כסף בקופה של בית המקדש לקנות קורבנות למשך כל השנה, ואמר הקב"ה למשה רבנו שכל עם ישראל יתנו בדיוק אותו דבר - מחצית השקל, לא יותר ולא פחות כמו שכתוב בתורה (ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל."

וזכר למצוות מחצית השקל אנו קוראים בתורה על המצווה החשובה הזו, ואומר המדרש שאמר הקב"ה, על ידי שאתם תקראו בתורה בחודש אדר בפרשת מחצית השקל, מעלה אני עליכם כאילו הקרבתם לפני כל הקורבנות כולם.

לא תצליח להשיג הכל

ושואל המדרש מדוע ציווה הקב"ה לתת דווקא מחצית השקל, ומדוע לא שקל שלם?

אלא אומרים רבותינו ז"ל שבדרך כלל אדם נכשל בעבירה כשהוא רוצה דווקא את מה שאין לו ודווקא מה שאסור לו, ולכן באה התורה ואומרת תן רק חצי שקל ולא שקל שלם, לרמוז לאדם - דע לך, אתה יכול להשיג רק חצי ואין אדם שיש לו הכל, ואם תרצה

את הכל בסוף תאבד את הכל, כמו המן הרשע שביקש להשיג הכל ובסוף איבד הכל.

איך זוכים לשלימות

ועוד אומר המדרש, שכל אדם צריך לחשוב שאין בעולם הזה אדם יחיד שלם ושלימות קיימת רק אצל בורא עולם, ואדם יכול לזכות לשלימות רק על ידי שהוא מתחבר אל הכלל, וכל זמן שהוא בפני עצמו חסר לו בשלימות ורק בשעה שיתקרב ויתחבר אל הכלל הוא יוכל להגיע לשלימות, ולכן הקב"ה אמר למשה רבינו לך תאמר לבני ישראל שיתנו דווקא מחצית השקל ולא שקל שלם כדי שיבינו שכל אדם בפני עצמו הוא רק חצי וכדי להגיע לשלימות צריך להצטרף אל הכלל.

חודש אדר

מתקרבים אנו בעזרת השם לחודש אדר, ובעזרת השם ביום שישי ושבת יחול ראש חודש אדר.

רבינו האר"י הקדוש כותב שיש זמנים שיש בהם יותר עת רצון משאר ימות השנה, ובהם התפילה מתקבלת יותר מהר בשמים, ועוד אומר רבינו האר"י הקדוש שחודש אדר הוא אחד מן הזמנים הללו.

ואם ניקח את המילה אדר ונחלק אותה לשניים א' - דר, א' הוא כנגד הקב"ה כי האות אלף מורכבת משלוש אותיות יוד למעלה ויוד למטה והאות וו באלכסון, וביחד הגימטרייה היא עשרים ושש שהוא שם הוי"ה, והמילה דר באה לרמוז שבחודש זה הקב"ה דר ומתגורר אתנו וקרוב אלינו מאוד, ולכן זהו זמן בו התפילה מתקבלת יותר משאר ימות השנה.

ידוע שיש זמן המכונה "רעווא דרעווין" ופירושו הוא רצון הרצונות, כביכול העת רצון של העת רצון, ואומר רבינו רבי חיים ויטאל שהמילה אדר ר"ת מהסוף להתחלה היא ר"ת - ר'עוא ד'רעווין א'שתכח, כלומר רצון הרצונות מצוי.

ומובא בשם רבי חיים ויטאל זי"ע סגולה גדולה לראש חודש אדר, שכל מי שיקרא בו את כל ספר התהלים, כל מה שיבקש יתקבל בשמים.

אדר חודש של שמחה

חודש אדר הוא זמן של שמחה, וכמו

משפטים

שאמרו רבותינו ז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה.

הגמרא אומרת הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם באדר, כלומר אדם שרוצה עצה טובה שתהיה לו ברכה והצלחה בפרנסה יתחיל את המסחר שלו בחודש אדר, כי בחודש אדר מרבין בשמחה ומה שעושים מתוך שמחה יש בו ברכה מיוחדת.

רבינו הבעל שם טוב הקדוש אומר - דעו לכם שמה שלא פעלתי בדמעות ובכוונות ובייחודים, פעלתי בכח שמחה פשוטה".

הדבר הכי חשוב לאדם בעולם הזה הוא להיות מאושר ושתהיה לו שמחה בלב, ואם אדם עצוב ויש לו מרה שחורה שום דבר לא שווה לו, ואדם שמח כשלא חסר לו דבר, ואדם עצוב כשמרגיש חוסר.

למה תינוק תמיד שמח

אם האדם יתבונן יראה שככל שהאדם גדל כך הוא פחות שמח, תינוקות תמיד מחייכים אבל אדם מבוגר לא תמיד מחייך, והסיבה לכך כי תינוק יש לו כל מה שהוא צריך ולא חסר לו שום דבר ואין לו דאגות, אבל אדם מבוגר מכיוון שיש זמנים שמרגיש שחסר לו ויש לו דאגות נכנסת בו עצבות.

רבותינו זיכרונם לברכה אמרו "מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד", ולכאורה איך אפשר תמיד להיות בשמחה הרי יש זמנים שאדם מרגיש חוסר ויש לו עצבות ודאגות?

השמחה תלויה באדם עצמו

התשובה לכך אומר רבי נחמן מברסלב שהשמחה של האדם לא תלויה במצב הקיים אם יש לו או אין לו, אם יש לו קצת או יש לו הרבה, אלא במחשבה של האדם איך להסתכל על כל דבר, ואם האדם ישתדל תמיד להסתכל על הדברים הטובים שיש לו ולא להסתכל על מה שחסר לו הוא יהיה אדם שמח.

ויכולים להיות שני אנשים שראו את אותו הדבר, וכששואלים כל אחד בנפרד - מה ראית? כל אחד מספר משהו אחר, כי כל אחד המחשבה שלו הייתה שונה ולפי המחשבה של האדם כך הוא רואה, למשל נגר שמסתכל על ארון הוא מסתכל לפי מחשבה של נגר, אם בנו אותו טוב ואם עשו הכל

מדויק, אבל אדם אחר שמסתכל על ארון הוא אומר - ארון מאוד יפה, וזהו.

ואומר רבי נחמן, שאם למשל חסרה לאדם פרנסה אבל מצד שני הוא בריא ושלם ויש לו אישה וילדים, היצר הרע אומר לו - תסתכל על החיסרון שיש שלך על מה שאין לך פרנסה וכך נכנסת בו עצבות, וכדי לצאת מהעצבות ולהיות בשמחה עליו לחשוב במחשבתו, שהרי אם היה חולה היה מסכים לתת כל הממון שיש לו כדי להבריא ממחלתו, א"כ העובדה שהוא בריא היא סיבה לשמוח שמחה גדולה למרות שאין לו פרנסה.

במה אדם בוחר להסתכל

וכמו שאומר רבינו החפץ חיים, ששמחת החיים של האדם בעולם הזה מורכבת משני חלקים, עשירית היא הדברים שקורים לו בחיים, וכל השאר זו הבחירה שלו איך להתייחס אליהם, והאדם בוחר אם להסתכל על הדברים הטובים שיש לו ויהיה שמח, או להסתכל על הרע ולהיות בעצבות.

וכמו שמסופר על האחים הקדושים רבי אלימלך מליז'ענסק ורבי זושא מאניפולי, שפעם העלילו עליהם הגויים עלילת שווא והכניסו אותם לבית הסוהר, וראה רבי אלימלך את אחיו רבי זושא שהוא בעצבות, ושאל אותו - אחי, למה אתה עצוב? אמר לו רבי זושא - הגויים הכניסו לחדר שלנו בבית הסוהר דלי של שירותים ועכשיו אי אפשר ללמוד תורה, כי במקום שיש דבר מטונף אסור ללמוד בו תורה, אמר לו רבי אלימלך - בוא ונרקוד כי כעת אנו מקיימים מצווה שלא ללמוד תורה במקום שיש בו דבר מטונף, והתחילו לרקוד ולשיר עד שניכנס שר בית הסוהר ושאל - למה אתם רוקדים ושמחים? אמרו לו - בגלל שיש כאן את הדלי של השירותים, מיד הוציא שר בית הסוהר את הדלי בחוץ והמשיכו לרקוד, ושאל - למה אתם רוקדים עכשיו? א"ל - בגלל שהוצאת את הדלי בחוץ.

בשמחה אותיות מחשבה

ולכן אמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה, ואומר הזוהר הקדוש שהמילה בשמחה אותיות מחשבה, שלזכות בשמחה תלוי במחשבה של האדם, על מה הוא בוחר להסתכל על הטוב או על הרע.

משפטים

על ידי אמונה זוכים לשמחה

ויהודי זוכה לשמחה אמתית, על ידי שמתבונן בניסים שהקב"ה עשה עם עם ישראל בחודש אדר בזמן מרדכי ואסתר, ששם ראינו כמה הקב"ה שומר על עם ישראל מכל פגע, כי כל עצב בעולם הזה הוא רק מחסרון באמונה בבורא עולם, כי אם יהודי מאמין בלב שלם שהכל משמים, ואת הברכה שמגיעה לו מן השמים הוא יקבל ממילא לא יהיה בעצב כלל, ובפורים ראינו שהקב"ה משגיח על עם ישראל ועל כל יהודי ויהודי בהשגחה פרטית, ועל ידי שנזכור זאת נזכה לשמחה.

הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

הרב הבן איש חי אומר, כתוב בגמרא (ברכות דף לג ע"ב) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ואם לאדם יש אמונה חזקה שכל מה שקורה לו הוא מבורא עולם הוא יהיה שמח, ואומר הבן איש חי משנכנס אדר מרבין בשמחה, בשמחה ר"ת הכל בידי שמים חוץ מיראת-שמים, ועל ידי שיאמין שהכל בידי שמים ולא בידי בשר ודם מיד זוכה לשמחה.

ואומר רבינו החפץ חיים שעל ידי שיהודי מחזק את לבו בביטחון בבורא עולם הוא יהיה שמח, וכמו שדוד המלך אומר בתהילים (לג, כא) "כי בו ישמח ליבנו כי בשם קודשו בטחנו", אם אתה בוטח בה' תזכה שהלב שלך יהיה בשמחה.

העצבות מרחיקה מהשם יתברך

רבי נחמן מברסלב כותב הסיבה שבני אדם רחוקים מהשם יתברך היא משום שרוב זמנם הם בעצבות, וכל זמן שיהודי בעצבות הוא לא יצליח להתקרב להשם יתברך.

ורבינו האר"י הקדוש העיד על עצמו שכל מה שזכה להשגות גדולות ולרוח הקודש, הכל הוא בזכות שהיה שמח שמחה גדולה בשעה שהיה מקיים מצוות.

לקרוא ק"ש שעל המיטה מתוך שמחה

מסופר שפעם בא יהודי לצדיק הסטייפלר, ואמר לו - רבי, הבן שלי הקטן חולם בלילה חלומות רעים, מה ניתן לעשות, א"ל - האם האימא

קוראת עם הילד קריאת שמע שעל המיטה? א"ל - כן, א"ל - והיא קוראת אתו מתוך שמחה? א"ל - לא יודע, א"ל הצדיק - תגיד לאימא שתקרא קריאת שמע מתוך שמחה, שאין לך שמחה יותר גדולה מאשר כשיהודי מקבל על עצמו עול מלכות שמים, הלך אותו יהודי ואמר לאשתו שתהיה זהירה לקרוא ק"ש עם הילד מתוך שמחה, וכך עשתה ויותר לא חלם חלומות רעים, הרבה עושים מצוות אבל לא הרבה עושים מצוות מתוך שמחה, וכשיהודי שמח בשעת עשיית המצווה סימן שהוא עושה את המצווה מכל הלב, ומצווה כזו עולה עד כיסא הכבוד.

לא יקנא ברשעים שיש להם הצלחה

ואומר המדרש, שגם בזמן שהאדם רואה שהרשעים יש להם הצלחה גדולה, והוא שהולך בדרך ה' יש לו קשיים גדולים, ישמח ויחשוב במחשבתו אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה, משל למה הדבר דומה למלך שהזמין אורחים, וכשהגיעו לחצר המלך ראו שהכלבים אוכלים אווזים ותרנגולים, שמחו האורחים ואמרו אם הכלבים אוכלים כך אנו שמוזמנים לאכול עם המלך בוודאי שנאכל כמו שצריך.

וכתוב בזוהר הקדוש, שכשיהודי חושב על קדושה הוא זוכה לשמחה, ואם חלילה חושב על דבר של טומאה מיד נכנסת בו עצבות.

איך זוכים לשמחה בלב

הבן איש חי אומר, שהקב"ה ברא את העולם בצורה כזאת שיהודי שעובר עבירה יש לו צער בלב, ואפילו היהודי הרחוק ביותר מתורה ומצוות, בשעה שעושה מעשה שהוא נגד רצונו של בורא עולם יש לו צער בלב.

הגמרא מספרת (ברכות דף נה ע"א) על התנא הקדוש רבי יהודה ברבי אלעאי שהפנים שלו היו מלאות אור וזוהרות, ופגש אותו גוי אחד ושאל את רבי יהודה - במה אתה עוסק שאתה כ"כ שמח? או שאתה מלווה בריבית או שאתה מגדל חזירים, שהחזירים לא צריך לטרוח כדי לגדלם אלא הם גדלים לבד, ובוודאי השמחה שלך נובעת מכך שאין לך דאגות פרנסה, ענה לו

רבי יהודה - התורה הקדושה אוסרת על יהודי את שני הדברים הללו, אסור להלוות בריבית ואסור לגדל חזירים.

והבן איש חי שואל, הרי הגוי שאל את רבי יהודה שאלה ורבי יהודה עונה בדבר אחר לגמרי, הגוי אמר לרבי יהודה אתה מלווה בריבית או מגדל חזירים, רבי יהודה היה צריך לענות לו אני לא מגדל חזירים ולא מלווה בריבית, למה רבי יהודה אומר לו התורה אסרה לגדל חזירים ולהלוות בריבית, מה אכפת לגוי אם התורה אסרה או לא?

אלא אומר הבן איש חי, שרבי יהודה ברבי אלעאי בא ללמד אותנו שאם אדם יעשה דבר שהתורה אסרה אותו, לא יכול להיות שתהיה לאותו אדם שמחה בלב, כי הקב"ה ברא את העולם בצורה כזאת שמה שאסור מן התורה אפילו אם אדם ישיג אותו תהיה לו עצבות בלב, כי שמחה בלב היא מתנה מבורא עולם בלבד שאדם לא יכול להשיג בכל הכסף שבעולם, ולכן אמר לו רבי יהודה לגוי - אתה אומר שמה שהפנים שלי זורחות הוא סימן שאני מלווה בריבית או מגדל חזירים? אבל הרי התורה אסרה להלוות בריבית, ודבר שאסרה התורה לא יכול לשמח יהודי, ואם אתה רואה שאני שמח בוודאי שהסיבה היא רק בגלל שאני לומד תורה ומקיים מצוות, וכמו שנאמר בפסוק (תהלים יט, ט) "פקודי השם ישרים משמחי לב".

שני דברים שעל ידם זוכים לשמחה

כל אדם רוצה לזכות להיות בשמחה ולא בעצבות, ורבינו הבן איש חי אומר שניתן לזכות לכך על ידי שני דברים, הדבר הראשון הוא שליבו יהיה ישר ולא ישקר וירמה, וכך אומר דוד המלך (תהלים צז, יא) "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", ומה שמיישר את הלב הוא רק לימוד התורה כמו שאומר דוד המלך (תהלים יט, ט) "פיקודי ה' ישרים משמחי לב".

והדבר השני הוא שכל הזמן יהיה משתוקק להתקרב לקב"ה, וכמו שאומר דוד המלך (תהלים קה, ג) "ישמח לב מבקשי ה", אם אתה מבקש ה' אתה זוכה לשמחה.

משפטים

חודש אדר – זמן תיקון המחשבה

רבינו האר"י הקדוש אומר שחודש אדר הוא חודש של תיקון המחשבה, ולכן אמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה והמילה בשמחה היא אותיות מחשבה.

התורה הקדושה נתנה חשיבות גדולה מאוד למחשבה של האדם, כי המחשבה היא במח ולכן נקראת מחשבה, שאם נחלק את המילה מחשבה לשנים מח - שבה, והמקום שהנשמה שוכנת בו הוא במוח ולכן מניחים תפילין של ראש כנגד המח ששם משכן הנשמה.

הרהורי עבירה קשין מעבירה

ולכן אמרו חז"ל בגמרא (יומא דף כט ע"א) "הרהורי עבירה קשים מעבירה", כי על עבירה ברור לאדם שהוא צריך לעשות תשובה, אבל על הרהורי עבירה הוא חושב שלא עשה שום דבר ולא צריך לעשות תשובה, ולכן באו חז"ל ואמרו שהרהורי עבירה קשין מהעבירה, ללמד אותנו שצריך לקדש את המחשבה.

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

וגם להיפך, אם חושב דברים לעשות דברים טובים אמרו חז"ל בגמרא שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, חשב אדם לעשות מצווה ובסוף היה אנוס ולא הצליח לקיימה, מעלה עליו הקב"ה כאילו קיים את המצווה והקב"ה נותן לו שכר כאילו קיים את המצווה, כיוון שעצם הרצון לעשות דבר של קדושה כבר יש לו שכר בשמים.

הבן איש חי אומר שאדם שקבע מזוזה בפתח ביתו והניח תפילין בכל בוקר, ואחרי כמה שנים נמצאו המזוזות והתפילין פסולות, אף על פי כן אותו יהודי קיים מצוות תפילין ומצוות מזוזה בכל אותו הזמן, מכיוון שחשב אדם לעשות מצווה והיה אנוס ולא עשה את המצווה הקב"ה מצרפה למעשה.

המחשבה פועלת בהזמר

המדרש אומר שהמחשבה של האדם יש לה כח לפעול בכסף שנותן, ואם יש לו מחשבה של קדושה הוא מכניס

בכסף קדושה ואם יש לו מחשבה של טומאה הוא מכניס בכסף טומאה, המדרש אומר שראינו בשני מקומות בתורה שלקחו זהב והכניסו אותו לתוך האש, הראשון היה בחטא העגל שאהרן הכהן הכניס את הזהב לאש ויצא עגל, והשני היה משה רבינו שהקב"ה ציווה אותו לבנות מנורה שכולה תהיה גוש אחד של זהב מקשה אחת, ומשה רבינו לא ידע איך לעשות אמר לו הקב"ה תכניס את הזהב לתוך האש ויצא מנורת זהב טהור, ושואל המדרש למה כשמשה רבינו הכניס את הזהב לאש יצאה מנורה טהורה, ואילו כשאהרן הכהן הכניס את הזהב לתוך האש יצא עגל של עבודה זרה? אלא אומר המדרש שמשה שלקח את הזהב מבני ישראל לבניית המשכן הם נתנו אותו במחשבה טהורה, והכניסו את המחשבה הטהורה בתוך הזהב ולכן יצא ממנו דבר טהור, אבל כשהביאו לאהרן את הזהב בחטא העגל הייתה להם מחשבה של טומאה מחשבה של ע"ז, ולכן יצא ממנו עגל של עבודה זרה.

המחשבה של האדם יש לה כח גדול, שבשעה שאדם יוצר איזה דבר ובאותו שעה חושב איזו מחשבה, הוא מכניס את המחשבה שלו לתוך אותו חפץ שהוא מתעסק בו.

הבגד לכהן הגדול נתפר במחשבה טהורה

כתוב בפסוק (כח, ח) "וחשב אפודתו אשר עליו ממעשהו ממנו יהיה", אומר הרב הבן איש חי - 'וחשב' לשון מחשבה, שכשאדם שעושה איזו מלאכה וחושב מחשבה הוא מכניס את המחשבה לדבר שעוסק בו, ולכן הזהירה התורה שהתופר את הבגד לכהן יתפור במחשבה טהורה, כי אם בשעה שתופר את הבגד יחשוב מחשבה של טומאה, א"כ בשעה שהכהן ילבש את הבגד תכנס במחשבתו מחשבה של טומאה כי מחשבה זו ספוגה בבגד, וכך בכל דבר שאדם עושה ספוגה בו המחשבה שהוא חשב באותה שעה כי למחשבה יש כח עצום.

'בשם הזה לא מבלת'

ומסופר על בבא סאלי זצוק"ל שביקש מסופר שיכתוב לו תפילין, ועשה אתו תנאי שיטבול לפני כל פעם שכותב את שם השם, ובתפילין מוזכר עשרים

ואחד פעמים שם השם, והסופר הלך וטבל ובשם השם האחרון שכח ולא טבל ואמר לא נורא, והביא את התפילין לצדיק והצדיק מסתכל בכתב ומתפעל, וכשהגיע לשם השם האחרון אמר לו אבל כאן לא טבלת, והוא שאל את הצדיק איך אתה יודע? א"ל - כל פעם שקראתי שם השם הייתה לי מחשבה של קדושה, וכשהגעתי לשם השם האחרון נכנסה בי מחשבה אחרת, וכך הבנתי שכתבת את שם השם בלי קדושה שלא טבלת.

שויתי ה' לנגדי תמיד עם מחשבה זרה

היה מעשה בזמן רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב, שהגיע לאיזה בית כנסת והיה כתוב מעל ארון הקודש את הפסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד", וכשהיה רבינו הבעש"ט מסתכל בפסוק הזה הייתה נכנסת במחשבה שלו מחשבה של עבודה זרה, והיה רואה לנגד עיניו את סמל העבודה זרה של הנוצרים, ושאל הבעש"ט - מי כתב את הפסוק הזה? אמרו לו - יהודי אחד, הלך וחקר ודרש והתברר שאותו יהודי הלך והתנצר, ובשעה שהוא חקק את המילים היה במחשבה שלו כבר ללכת ולעבוד עבודה זרה, ואת המחשבה שלו של העבודה זרה הוא הכניס לפסוק שחקק, וכך כל מי שמסתכל בו נכנסת בו מחשבה של עבודה זרה.

תפרום ותתפור שוב

ומסופר על רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב, שהיה יהודי שהיה חייט והיה מצליח מאוד, עד שיום אחד פנה אליו אחד השרים החשובים ביותר בפולין והזמין ממנו שיתפור לו חליפה, וכשראה כך מיד נכנסה בליבו של החייט היהודי גאווה גדולה מאוד, ואחרי שסיים לתפור את החליפה הביא את החליפה לאותו שר, והשר לא היה מרוצה וכעס מאוד והחייט לא הבין למה הוא כועס כי הכל יצא מאוד מדויק ומאוד יפה, והוריד השר את החליפה ואמר לו שהוא לא רוצה את החליפה, והלך החייט בבושת פנים ולא הבין למה הוא לא רוצה את החליפה, והלך אותו החייט לבעל שם טוב וסיפר לו את כל המעשה, אמר לו הצדיק עכשיו תפרום את כל הבגד ותתפור אותו מחדש בדיוק כמו שתפרת והשר ירצה אותו, הלך החייט

ופרם כל החוטים ותפר מחדש אותו הדבר בדיוק והלך לשר ושמח השר מאוד, והחייט לא הבין מה השתנה הרי הכל היה בדיוק אותו דבר, חזר בחזרה לבעש"ט ואמר לו - רבי, מה השתנה? א"ל - המחשבה של האדם יש לה כח להיכנס בחפץ שהאדם מתעסק בו, ומכיוון שבפעם הראשונה היה הלב שלך מלא בגאווה הגאווה נכנסה בתוך החליפה, ובכל מקום שיש בו גאווה אין חן וחסד ולכן החליפה לא מצאה חן בעיניו, אבל בפעם השנייה תפרת בבושת פנים שכל הגאווה הלכה אחרי הביזיון הגדול, ובמקום שיש ענוה יש חן וחסד וכמו שנאמר בפסוק (משלי ג, לד) "ולענוים יתן חן", ולכן מצאה החליפה חן בעיני השר.

בספר מבשר טוב מספר מעשה שהיה בזמן רבינו הרמב"ם, שהיה תינוק שלא היה מסכים לאכול כלל ואפילו לא היה מסכים לינוק, ולקחו אותו לכל הרופאים ולא מצאו לו תרופה עד שהביאו את התינוק לפני הרמב"ם, ושאל הרמב"ם את האימא - האם בשעת ההיריון התאוית לאכול מאכל כלשהו ולא אכלת ממנו? אמרה האימא - כן, היה סוג של ליפתן שחשקתי ולא מצאו להביא לי, מיד שלח הרמב"ם שיביאו את אותו סוג של ליפתן והביאו, ונתנו ממנו לתינוק ומיד התחיל התינוק לאכול ממנו, א"ל הרמב"ם - דעו לכם - כי המחשבה של האימא והרצון לאכול חדרו לכל עצמותיו של התינוק, ולכן לא היה מסוגל לטעום שום דבר עד שיטעם מאותו המאכל, וממעשה זה אנו רואים שהמחשבה של האדם נכנסת ונספגת בדבר.

האדם נמצא היכן שמחשבותיו נמצאות

אדם יכול להיות במקום של שיא השמחה וכולם שמחים אבל הוא עצוב, כי אם המחשבה שלו היא על דברים עצובים א"כ אפילו כשנמצא במקום שמחה וכולם שמחים הוא עצוב, ויכול להיות להיפך שנימצא במקום שכולם עצובים אבל הוא חושב על דברים שמחים, וכך יש לו את הכח להיות בשמחה גם כשיש לו את כל הסיבות להיות עצוב, רואים אנו שהמחשבה יוצרת מציאות והאדם נימצא היכן שמחשבותיו נמצאות.

משפטים

משפטים:

אומרת לנו התורה הקדושה (כא, א) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

הדינים והמשפטים של דיני ממונות

בפרשת משפטים התורה מדברת על הדינים והמשפטים של דיני ממונות, מי שהזיק מה צריך לשלם, ומי שגנב וגזל מה צריך לשלם, ומי שחפר בור ברשות הרבים ונפל שם אדם או בהמה מה צריך לשלם, והאיסור לדבר שקר ואיסור הלוואת כסף בריבית וכן על זו הדרך.

יש בפרשה חמישים ושלוש מצוות

יש שלוש פרשיות בתורה שמוזכרות בהן הכי הרבה מצוות, ואלו פרשת משפטים פרשת קדושים ופרשת כי תצא, בפרשה שלנו מוזכרות חמישים ושלוש מצוות מתוך התרי"ג מצוות, וכל המצוות האלו הן מצוות של בן אדם לחברו שהם היסודות של התורה.

חסיד הוא מי שזהיר בדיני נזקין

הגמרא אומרת (בבא קמא דף ל ע"א) מי שרוצה להיות חסיד מה יעשה? יקיים דיני נזיקין שיזהר שלא יזיק את חברו ולא יזיק את ממון חברו, לא אמרו מי שלומד תורה כל היום או מי שמתפלל כל היום, אלא הנקרא חסיד הוא הזהיר בדיני נזיקין בדיני משפטי ממון שלא לקחת ולא להזיק ממון שלא שלו.

ציון במשפט תיפדה

הנביא אומר שמלך המשיח יבוא כשיהיו זהירים דווקא במצוות של בין אדם לחברו, וכך אומרת הגמרא שירושלים תיבנה בזכות שיעשו משפט שנאמר (ישעיה א, כז) "ציון במשפט תיפדה".

בין אדם לחברו – אש

אחד מגדולי הצדיקים שהיה לעם ישראל היה רבי ישראל מסלנט זצוק"ל, רבי ישראל היה רב העיר סלנט שבליטא, וכל חייו עמל להשריש בעם ישראל את המידות הטובות של בין אדם לחברו, ותמיד היה רגיל לומר

שמי שפוגע ביהודי או גורם צער ליהודי או מזיק ליהודי הוא כמו מי שמכניס את ידו לתוך האש.

פנינה לשם שמים נתכוונה

בנביא בספר שמואל מסופר (שמואל א א, א-ו) "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים, ושמו אלקנה בן ירוחם בן אליהוא בן תוחו בן צוף אפרתי: ולו שתי נשים שם אחת חנה ושם השנית פנינה, ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים: ... ויהי היום, ויזבח אלקנה ונתן לפנינה אשתו ולכל בניה ובנותיה מנות: ולחנה ייתן מנה אחת אפיים, כי את חנה אהב וה' סגר רחמה: וכיעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה, כי סגר ה' בעד רחמה", שפנינה הייתה מצערת את חנה, וכל מה שהייתה עושה בשביל ילדיה הייתה שואלת את חנה - נו הכנת אוכל לילדים שלך? קנית נעלים לילדים שלך? והגמרא במסכת בבא בתרא (דף טז ע"א) אומרת שפנינה אשתו של אלקנה לשם שמים נתכוונה, וזו כוונת המילים 'בעבור הרעימה', שהפסוק עצמו מעיד עליה שכל כוונתה הייתה טהורה לשם שמים כדי שחנה תתפלל להשם שייתן לה ילדים, בכ"ז פנינה נענשה שמעשרה בנים שהיו לה מתו כמעט כולם ונשארו לה רק שני בנים, ושואל רבי חיים שמואלביץ ראש ישיבת מיר, אם פנינה התכוונה לשם שמים מדוע מגיע לה עונש כ"כ נורא? אלא אומר רבי חיים שמואלביץ - עבירות שבין אדם לחבירו הן אש, וכמו שאין להתפלא מדוע אדם שיציל אדם אחר משריפה נכווה בגופו למרות שכוונתו הייתה טהורה ואצילית מאין כמותה, כיוון שזו המציאות שאש היא שורפת, כך כשיהודי מצער יהודי אחר למרות שאולי יש לו כוונות טובות שלא יתפלא שמשמים מענישים אותו על כך.

הדמעות של אשת רב רחומי

הגמרא (כתובות דף סב ע"ב) מספרת על רב רחומי, שהיה מגיע לביתו פעם בשנה בערב יום הכיפורים ושאר כל השנה היה לומד בישיבה, ושנה אחת התעכב רב רחומי בישיבה בערב יום הכיפורים והייתה אשתו עומדת בפתח הבית ומחכה שכבר יגיע, וכל רגע חשבה עוד מעט יגיע עד שניכנס יום הכיפורים ולא הגיע התחילה להוריד דמעות ובכתה, ומספרת הגמרא שבאותו זמן

משפטים

ישב רב רחומי בבית המדרש ונשמטה הרצפה שתחתיו ונפל ומת, ושואל רבי ישראל מסלנט וכי עכשיו יותר טוב לה? הרי אם בעלה מת זהו עונש בשבילה שנעשית אלמנה, אלא הוא כמו שאמרנו שכשגורמים צער לאדם אחר אפילו כשלא מתכוון, הוא כמי שמכניס את היד שלו לאש הוא נישרף אפילו שלא התכוון.

ואלה מוסיף על הראשונים

ואומרת התורה (כא, א) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ואומר רש"י 'ואלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני'.

ולכאורה מה רש"י בא לומר בזה, הרי כל המצוות ניתנו מסיני, שהרי בירושלמי (פאה פ"ב - ה"ו) כתוב, "אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו, כבר נאמר למשה מסיני", ולמה ההדגשה דווקא במשפטים?

גם דיני הממונות נאמרו למשה בהר סיני

אלא משום שהאדם היה יכול לחשוב שנאמרו בסיני רק המצוות שבין אדם לבורא עולם, אבל המצוות שבין אדם לחברו לא נאמרו בסיני אלא משה רבינו אמרם מעצמו ח"ו, לכן באה התורה ואומרת 'ואלה המשפטים' שהכל נאמר למשה רבינו בהר סיני, ואפילו הדברים שהשכל וההיגיון מחייב אותם כמו דיני הממונות גם אלו נאמרו בהר סיני.

וכך מסביר החידושי הרי"ם, לומר לך, שאפילו אותם משפטים המובנים לפי השכל וההיגיון של האדם, כוחם ותקפם הוא רק מפני שהקב"ה רוצה בהם ומסכים להם. לא ההיגיון האנושי קובע, אלא רצון ה' שנאמר בסיני. וגם כל הדברים וההנהגות הטובות שבין אדם לחברו, אל תעשה אותם מפני שכך נהוג לעשות, או מפני שכך ראוי לנהוג, אלא מפני שכך ציוותה התורה.

משה קיבל תורה מסיני

וכך גם מפרש רבנו עובדיה מברטנורא בתחילת פרקי אבות (א, א) "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", ולכאורה מדוע פתחו דווקא את מסכת אבות בפתיחה חשובה זו? לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצווה ממצוות התורה כשאר המסכתות

במשנה, אלא כולה מוסרים ומידות, וחכמי אומות העולם גם חיברו ספרים כמו שבדו מליבם בדרכי המוסר, כיצד יתנהג האדם עם חברו - לפיכך התחיל התנא במסכת זו "משה קיבל תורה מסיני", לומר המידות והמוסרים שבזו המסכתא, לא בדו אותם חכמי המשנה מליבם, אלא אף אלו נאמרו בסיני. כלומר, מכיוון שמסכת אבות מדברת על עניינים שהכל וההיגיון מחייב אותם שיהיה לאדם מידות טובות, הייתי חושב שחכמים בדו אותה מליבם כמו ספרי המידות של הגויים, לכן באו לומר לך שאנו עושים זאת רק מפני שהקב"ה ציווה על כך.

עבד עברי

ולכאורה קשה, מפני מה בפרשה הראשונה שאחר מתן תורה התורה מתחילה דווקא בדיני אדם גנב, וכי לא היה ראוי להתחיל את הפרשה על אנשים גומלי חסדים כמו "אם כסף תלוה את עמי", או בשומר חנם שעושה חסד לבני אדם? ותירץ הסבא מקלם, אכן, אם התורה הייתה כתובה ע"י אדם, בוודאי היה מתחיל לכתוב בהלכות הקשורות לחסד או משהו דומה, ולא היה מתחיל באדם בזוי כמו גנב, אבל מכיוון שהתורה ניתנה מהקב"ה ואנחנו בניו, ואם לאב יש בן גנב בין בניו, הרי כל מחשבותיו וכל דאגותיו הן על אותו הבן הגנב, ומחפש עצות איך להטיב את דרך בנו הגנב, כי לבניו הטובים יש לו פחות ממה לדאוג. לכן תיכף בתחילת פרשת משפטים, מחפש הקב"ה עצות לבנו הגנב.

מה שייכים אלינו דיני עבד עברי?

בתחילת הפרשה התורה הקדושה מדברת על דיני עבד עברי (כא, ב) "כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד ובשביעית ייצא לחופשי חינם", ושואל רבינו החפץ חיים - הרי התורה היא נצחית וכל מה שכתוב בתורה קיים לנצח נצחים, ולכאורה מדוע התורה כתבה לנו את דיני עבד עברי הרי בזמננו אין יותר מכירת עבדים, ומה שלא שייך לנצח לא כתוב בתורה?

הלימוד מעבד עברי הוא נצחי

אלא אומר רבינו החפץ חיים, שהטבע בעולם הוא שכשרואים אדם שהולך

בדרך לא טובה ועושה מעשים רעים מיד כולם מתרחקים ממנו ומזלזלין בו, והוא ממשיך להתדרדר ולרדת למטה עד התהום, ומכיוון שזלזלו בו וריחקו אותו א"כ גם כשאמרו לו מוסר לא שמע ולא הקשיב אלא המשיך ללכת בדרך רעה, כי אם היו מקרבים אותו ומראים לו שהוא חשוב ומראים לו שאוהבים אותו לא היה מתדרדר כל כך, כי שאדם רואה שאוהבים אותו ולא מזלזלים בו הוא מקשיב ושומע ודברי המוסר נכנסים אל תוך ליבו, והדרך היחידה להשפיע לדרך טובה היא על ידי קירוב עד כמה שאפשר.

רק על ידי קירוב אפשר להשפיע לדרך טובה

וענין זה אנחנו לומדים מפרשת עבד עברי, שהוא יהודי שגנב וניתפס בגניבתו ואין לו איך לשלם את הגניבה, ואמרה התורה שמוכרים אותו לעבד ובכסף של המכירה משלמים את הגניבה שגנב, ואומרת לנו התורה שיש דינים מיוחדים שנאמרו על עבד עברי, והגמרא (קידושין דף כ ע"א) דורשת על הפסוק (דברים טו, טז) "כי טוב לו עימך", "עמך במאכל ועמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו".

רק צדיק יקנה עבד עברי

ולכאורה הרי אדם שמחפש לקנות עבד הוא מחפש אדם נאמן שיוכל לסמוך עליו, אבל מי יקנה לעבד יהודי שגנב וניתפס בגניבתו? מי ירצה להכניס לבית שלו גנב? אלא אומר החפץ חיים מי שקונה עבד עברי הוא לא סתם אדם אלא צדיק, ובאה התורה ללמדנו שאותו יהודי שגנב הוא התדרדר לכך כי לא קירבו אותו אלא זלזלו בו, ובאה התורה ואמרה נמכור אותו לצדיק וכשהוא יראה כמה הצדיק מכבד אותו ולא מזלזל בו, וממה שאוכל נותן לו לאכול וממה ששותה נותן לו לשתות, ואם יש לו רק כרית אחת האדון נותן אותה לעבד, וכשרואה העבד כמה האדון מכבד אותו ומקרב אותו הוא מקשיב לו ושומע לדבריו, וכך הצדיק יוכל להשפיע על העבד העברי שיחזור לדרך הטובה והישרה.

ולכן אפילו שהיום בזמננו לא שייך דיני עבד עברי כי בזמננו אין מכירת עבדים, אבל בכל זאת התורה כתבה לנו דיני עבד עברי מכיוון שיש לנו ממנו לימוד לדורות עולם, שלהשפיע על אדם ניתן רק על ידי שמקרבים אותו ומכבדים אותו ומראים לו שאוהבים אותו.

כשמרחקים ולא מקרבים בא נזק גדול

הגמ' במס' סוטה (דף מז ע"א) כותבת "תנו רבנן, לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידיו", שאותו האיש (הנוצרי) בתחילה היה תלמידו של התנא הקדוש רבי יהושע בן פרחיה, ופעם כשהיה בדרך עם רבו ועם עוד תלמידים נכנסו לאכסניה לאכול ובעלת הבית הגישה לרבי יהושע ותלמידיו אוכל ורבי יהושע הודה לבעלת הבית, ואותו האיש אמר לרבי יהושע - רבי, ראה כמה טרוטות עיניה של בעלת הבית כלומר כמה מכוערות עיניה, אמר לו רבי יהושע - רשע שכמותך, למה אתה נותן עינייך במה שאינו שייך לך כי היא אשת איש, עמד רבי יהושע הוציא ארבע מאות שופרות ותקע בהם ונידה את תלמידו ועשה עליו חרם, למחרת בא לבקש מחילה וסליחה ורבי יהושע לא קיבל אותו וכך במשך זמן ארוך כל יום היה בא לבקש סליחה ורבי יהושע לא קיבל אותו, יום אחד אמר רבי יהושע בליבו אם יבוא היום אני אקבל אותו, ואותו האיש אמר אני אלך מחר לרבי יהושע בפעם האחרונה אם יקבל אותי מוטב ואם לא אני אלך לעבוד עבודה זרה, ובא אותו האיש והיה רבי יהושע קורא קריאת שמע וסימן לו ביד שימתין, וחשב שר' יהושע דוחה אותו והלך ועבד עבודה זרה והיה משתמש בשם השם המפורש ועשה ניסים ונפלאות, בא אליו רבי יהושע ואמר לו חזור בך, אמר לו רבי אתה לימדת אותי שכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה לכן עכשיו כבר מאוחר, וכמה דם של יהודים נשפך כמו מים במשך אלפיים שנה מכיוון שרבי יהושע דחה אותו, ולכן אמרו חז"ל לעולם תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת.

אלישע ריחק את גיחזי ובא נזק גדול מאוד

ועוד מספרת הגמרא על אלישע הנביא שהיה נביא ה' תלמידו של אליהו הנביא, ונאמר בנביא (מלכים ב ה) "ונעמן שר צבא מלך ארם היה איש גדול ... והאיש היה גיבור חיל מצורע: וארם יצאו גדודים ויישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן: ותאמר אל גברתה, אחלי אדני לפני הנביא אשר בשומרון אז יאסוף אתו מצרעתו: ויגד לאדוניו לאמר, כזאת וכזאת דיברה הנערה אשר מארץ ישראל: ... ויהי כשמע אלישע איש האלוקים כי קרע מלך ישראל את בגדיו, וישלח אל המלך לאמר למה קרעת בגדיך? יבא נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ויבא נעמן בסוסו וברכבו, ויעמד פתח הבית לאלישע: וישלח אליו אלישע מלאך לאמר, הלוך ורחצת שבע פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר: ויקצוף נעמן וילך ויאמר, הנה אמרתי אלי יצא יצוא ועמד וקרא בשם ה' אלוקיו, והניף ידו אל המקום ואסף המצורע: ... וייגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו, אבי, דבר גדול הנביא דבר אליך? הלוא תעשה, ואף כי אמר אליך רחץ וטהר: וירד ויטבול בירדן שבע פעמים כדבר איש האלוקים, וישב בשרו כבשר נער קטן ויטהר: וישב אל איש האלוקים הוא וכל מחנהו, ויבא ויעמד לפניו ויאמר, הנה נא ידעתי כי אין אלוקים בכל הארץ כי אם בישראל, ועתה קח נא ברכה מאת עבדך: ויאמר חי ה' אשר עמדתי לפניו אם אקח, ויפצר בו לקחת וימאן: ... ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ: ויאמר גיחזי נער אלישע איש האלוקים, הנה חשך אדני את נעמן הארמי הזה מקחת מידו את אשר הביא, חי ה' כי אם רצתי אחריו ולקחתי מאתו מאומה: וירדוף גיחזי אחרי נעמן, ויראה נעמן רץ אחריו וייפול מעל המרכבה לקראתו, ויאמר השלום?: ויאמר שלום, אדני שלחני לאמר, הנה עתה זה באו אלי שני נערים מהר אפרים מבני הנביאים, תנה נא להם ככר כסף ושתי חליפות בגדים: ויאמר נעמן הואל קח ככרים, ויפרוץ בו ויצר כיכריים כסף בשני חריטים, ושתי חליפות בגדים וייתן אל שני נעריו ויישאו לפניו: ... והוא בא ויעמד אל אדוניו, ויאמר אליו אלישע, מאין גיחזי? ויאמר לא הלך עבדך אנה

ואנה: ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך, העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות?: וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם, ויצא מלפניו מצורע כשלג".

למחרת ביקש גיחזי סליחה ולא קיבל אותו אלישע וכך במשך כמה חודשים, כשראה שאלישע לא מקבלו התחיל לעבוד עבודה זרה וליד בית המדרש של אלישע פתח בית של עבודה זרה ונטרד מן העולם הבא, וכשאלישע הנביא היה זקן היה חולה מאוד, וגילו לו מן השמים שהוא משום שדחה את גיחזי בשתי ידיו לכן נענש מן השמים.

גלגולי נשמות – ואלה סדר גלגולי נשמות

ועוד טעם מדוע כתבה התורה את דיני עבד עברי למרות שאינו לדורות, משום שיש דברים שאע"פ שלפי הפשט הם כבר לא שייכים לנו אבל על פי הסוד רמוז בהם דברים גדולים מאוד.

הזוהר הקדוש בתחילת פרשת משפטים מדבר בעניין גלגולי נשמות, וכך אומר הזוהר הקדוש - פתח רבי שמעון ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ואלה סדר גלגולי נשמות שהם הדינים והמשפטים של הנשמות, הקב"ה אמר למשה רבינו אלו הסודות של הגלגולים אשר תסדר ותגלה לבני ישראל.

וז"ל הזוהר הקדוש "פָּתַח רבי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם, תַּרְגּוּם וְאִלֵּין דִּינַיָּא דְּתִסַּדֵּר קֳדָמֵיהוֹן, אִלֵּין אִינּוּן סִדּוּרִין דְּגִלְגּוּלָא, דִּינִין דְּנִשְׁמָתִין, דְּאִתְּדָנוּ כָּל חַד וְחַד לָקֳבֵל עוֹנָשֵׁיהּ".

איש זהו הקב"ה – את ביתו זוהי הנשמה

נאמר בפסוק (כא, ז) "וכי ימכור איש את ביתו לאמה", וכותב הזוהר - 'וכי ימכור איש' זהו הקב"ה, 'את ביתו' זוהי הנשמה, 'לא תצא כצאת העבדים' לא תצא מן העולם הזה בחובות, אלא תחזור בחזרה לעולם לשלם כל חובותיה, כדי שתחזור לעולם העליון שממנו באה כמו שבאה נקיה וזכה כך היא תחזור.

לא תצא כצאת העבדים

הטבע בעולם הוא שעבד בסוף היום הבגד שלו מלוכלך מאוד, ואומר הקב"ה

לנשמה - כשאני הורדתי אותך לעולם הזה הורדתי נשמה נקיה וטהורה, ולכן גם כשאת יוצאת מן העולם וחוזרת בחזרה תחזרי עם נשמה נקיה וטהורה ולא מלוכלכת בעוונות

לא להשאיר חובות

אומר רבינו רבי משה קורדובירו משל למה הדבר דומה, לסוחר שעזב את אשתו ואת בניו ונסע למדינה רחוקה לעשות מסחר, ובמשך שנים רבות טרח ויגע ועמל וקנה הרבה מאוד סחורה, והעלה את כל הסחורה על האוניה וחזר למדינתו, וכשירד מן האוניה אמרו לו השוטרים - אתה צריך לחזור בחזרה כי במדינה שיצאת ממנה השארת אחריך חובות שלא שולמו, ובני משפחתו מחכים לו על הרציף והוא אומר לשוטר - תן לי לפחות להיפגש עם בני משפחתי והשוטר מסרב, ונקל לתאר את הצער העצום שיש לאותו אדם, והנמשל הוא שהנשמה יורדת לעולם הזה והאדם עמל וטורח ורודף אחרי תאוות העולם הזה, ואחרי שבעים שנה הנשמה עולה לשמים ואומרים לה את צריכה לחזור בחזרה, משום שלא ניצלת את הזמן בעולם הזה לתקן את הדברים שבעבורם ירדת ועליך לחזור בחזרה.

לא לשכוח את המפתחות למטה

הבן איש חי מספר שהיה מלך שבנה מגדל גדול בן מאה קומות, ובראש המגדל עשה כספת גדולה והניח בה את כל אוצרות הממלכה, ויום אחד רצה המלך שיביאו לו איזו טבעת יקרה מהאוצר שנמצא בראש המגדל, והכריז שמי שיביא לו את הטבעת המבוקשת מראש המגדל יעשירנו בעושר רב, וכל מי שניסה התעייף אחרי שעלה חמישים קומות וחזר בחזרה בידיים ריקות, עד שבאו שלושה אנשים ואמרו למלך אנחנו נעלה, שאל אותם המלך - איך תעמדו במשימה? אמרו לו - אחד מאתנו הוא מספר סיפורים מצחיקים וכך נעבור שלושים ושלוש קומות מבלי להתעייף, השני הוא פייטן משובח ביותר והוא יפייט עבורנו פיוטים ערבים וכך נעבור עוד שלושים ושלוש קומות מבלי להתעייף, והשלישי הוא מספר סיפורים עצובים ביותר וכך מצער הסיפורים לא נרגיש בקושי הדרך בחלק האחרון, אמר להם

המלך - שיהיה לכם בהצלחה, והתחילו לעלות והשתמשו בכל התכסיסים שתכננו ובאמת לא הרגישו בקושי הדרך, והנה בקומה התשעים ותשע נגמרו למספר הסיפורים העצובים כל הסיפורים, אמרו לו חבריו - אתה חייב למצוא עוד סיפור עצוב אחד לפחות בעבור הקומה האחרונה, אמר להם - באמת יש לי עוד סיפור אחד והוא הסיפור העצוב מכל הסיפורים שסיפרתי לכם עד כה, והוא ששכחתי את המפתחות לכספת למטה ועלינו לרדת למטה ולעלות שוב, והנמשל הוא שהאדם רץ כל חייו אבל כשעולה לשמים יזהר שלא יגידו לו - שכחת את המפתחות למטה תרד בחזרה, והמפתחות של השערים למעלה בשמים הם התורה והמצוות שיהודי עושה כאן בעולם הזה.

צדיק ורע לו רשע וטוב לו

אחת השאלות ביסוד האמונה בבורא עולם היא מדוע יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו? הרי התורה אומרת לנו שאם נעשה טוב נקבל טוב ואם נעשה רע נקבל רע, אם כן מדוע לפעמים רואים צדיק שכל מעשיו טובים ובכל זאת יש לו צרות וייסורים, ולעומת זאת רואים את הרשעים שאף על פי שכל מעשיהם רעים הם מצליחים בעולם הזה?

שאלה זו שאל משה רבנו את הקב"ה "הודיעני נא את דרכיך"? וכן ירמיה הנביא שאל את הקב"ה מדוע "דרך רשעים צלחה?"

ואומר הרמב"ן רבנו משה בן נחמן זצ"ל "דבר זה מדוע צדיק ורע לו רשע וטוב לו" ממנו נמשכו רבים בכל הדורות לכפירה גמורה.

נסתרות דרכי ה'

ולפעמים רואים צדיק שאין לו ילדים ולא מבינים למה, ולפעמים רואים ילד קטן שחולה בחולי קשה מאוד ועובר ייסורים קשים ביותר, ולא מבינים למה ילד כל כך קטן שהוא זך וטהור למה הוא צריך לסבול ייסורים כאלו קשים ומרים? ולפעמים רואים ילד קטן שנפטר מן העולם ולא מבינים ילד קטן מה חטא שנפטר מן העולם בעודו זך וטהור? ולפעמים רואים ילד שנולד עם כל מיני מומים אם ח"ו עיוור או משותק וחי בייסורים קשים מאוד ולא מבינים למה נולד ככה ומה הוא חטא?

ולפעמים אדם עומד למשפט והוא יודע שהוא חף מפשע, ובכל זאת השופט מחייב אותו לשלם או להיות במאסר והוא לא מבין למה בורא עולם הביא עליו את הדבר הזה, הרי הוא יודע בבירור שהוא זכאי ולא חייב ולמה נעשה לו העוול הזה? וכי העולם הפקר? הרי מיסודות האמונה הוא להאמין שיש דין ויש דיין והיכן הצדק? והתשובה לכל השאלות האלה היא תשובה אחת וברורה וזהו ענין גלגולי הנשמות.

התנא הקדוש רבי נחוניא בן הקנה

ראש המקובלים בעולם היה התנא הקדוש רבי נחוניא בן הקנה שהוא חיבר את תפילת אנא בכח, והוא כותב בספר הבהיר שכשרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו, הוא מפני שהצדיק הזה כבר היה רשע לשעבר ועתה נענש.

ואומר רבינו האר"י הק', שרשב"י בחר לדבר על גלגולי נשמות דווקא בפרשת משפטים שבה התורה מדברת על דיני משפטי הממונות, משום שלפעמים אדם עומד למשפט והוא יודע שהוא זכאי ולא חייב, ובכל זאת הדיין מחייב אותו בדין ויש לו צער גדול בלב, הרי הדיין צריך לדון דין אמת והתורה מלמדת לדון דין אמת וכאן אני יודע בברור שאני זכאי ולא חייב ולמה הדיין חייב אותי? לכן בא רשב"י ואומר - כשבא עליך משפט שאתה יודע שאתה זכאי ולא חייב ובכל זאת יצאת חייב בדין תקבל באהבה, כי אולי בגלגול הקודם היית חייב לפלוני כסף ולא שילמת ועכשיו התיקון שלך הוא להחזיר לו את הכסף.

הכל בחשבון מדוקדק

ומסופר שפעם בא אחד מתלמידי הבעל שם טוב ואמר לו - רבנו, אני לא מבין מה קורה בעולם, שצדיק רואים שרע לו והרשע טוב לו איך יכול להיות? אמר לו הבעל שם טוב מחר בבוקר תבוא איתי ואני אראה לך מה הסוד בכל דבר שקורה בעולם, למחרת בבוקר לקח הבעל שם טוב את התלמיד, והלכו לכניסה של העיר ליד הנהר וישבו מאחורי אחד העצים, ואמר לו הבעל שם טוב - תשב כאן ותסתכל אבל בשום פנים ואופן אל תתערב, והנה ראו יהודי סוחר הנוסע בעגלה וכשיצא מהעיר ירד מהעגלה

והוריד אתו מזוודה גדולה, ולקח מים מהנהר ושתה ונרדם כשראשו מונח על המזוודה, ואחרי שעה קם ועלה בחזרה לעגלה ונסע ושכח את המזוודה עם הכסף, אחרי כמה רגעים בא עגלון אחר ועצר וירד לשתות מים מהנהר, ומצא את המזוודה ולקח אותה ונסע לדרכו, אחר כך הגיע לשפת הנהר עני אחד ומרוב עייפות נרדם, ופתאום אותו יהודי ששכח את המזוודה עם הכסף חזר וראה שהמזוודה איננה, וכשמצא שם את העני ישן מיד חשב שכנראה האדם הזה הוא גנב את המזוודה עם הכסף, והעיר אותו ושאל אותו - היכן הכסף שלי? והעני לא ידע ולא הבין בכלל מה הוא רוצה ממנו, והתחיל הסוחר לתת לו מכות חזקות עד שיצא ממנו דם, ותלמיד הבעל שם טוב שאלו - רבינו, ראה העני הזה מסכן למה קיבל כאלו מכות חזקות, הרי ראינו שלא הוא גנב את הכסף אלא מישהו אחר?

אמר להם הבעל שם טוב - אני אספר לכם, כל מה שראיתם הוא גלגולי נשמות, שבגלגול הקודם היו שני יהודים סוחרים שהיו שותפים ואחד גנב כסף לחברו, והיה ביניהם ריב ואמרו בוא נלך לאדם שיהיה בורר בינינו והסכימו שניהם, ואותו אחד שגנב את הכסף לחברו הלך ונתן לדיין שוחד והוא זיכה והצדיק אותו, ושלושתם חזרו לעולם הזה בחזרה בגלגול, מי שגנב את הכסף לשותף שלו הוא אותו אחד ששכח את המזוודה עם אותו סכום כסף בדיוק שגנב לשותף שלו, והאיש שמצא את המזוודה הוא השותף שגנבו ממנו את הכסף, והעני שקיבל מכות הוא הדיין שקיבל את השוחד.

איוב הוא גלגולו של תרח אבי אברהם

רואים אנו שאין דבר סתם ואין צער סתם ואין הפסד סתם, רק שאנחנו לא יכולים להבין את כל הנסתרות, ולכן יהודי צריך לקבל את הכל באהבה, כמו שכותב הזוהר הקדוש שהקב"ה הביא על איוב ייסורים גדולים, ואיוב היה צדיק גדול ושאל את הקב"ה למה הבאת עלי כל הייסורים האלו? אמר לו הקב"ה אם היית חי מזמן בריאת העולם ועד עכשיו היית מבין, ודע לך שאתה גלגול של תרח אבי אברהם שהיה עובד עבודה זרה, ובאת בחזרה לעולם כדי לתקן מה שקלקלת.

תשלום חוב ישן

בזמן רבי לוי יצחק מברדיטשוב היה יהודי שהיה מוכר דבש, והוא נתן ליהודי אחר שימכור בעיר אחרת דבש ואחר כך ישלם לו, ואותו יהודי לקח ממנו מאה חביות של דבש ומכר אותם ולפני ששילם פתאום מת, ובא אותו סוחר ליתומים ואמר להם - אבא שלכם לקח ממני מאה חביות של דבש ולא שילם, והיתומים אמרו - לא ידענו מזה כלל, והלכו לרב והרב פסק שהיתומים לא יודעים מהחוב ואין לו ראיה ולכן הם לא חייבים לשלם, כי יש כלל המוציא מחברו עליו הראיה, אבל הצדיק לא נחה דעתו ממה שפסק, וחשב שאמנם מצד אחד היתומים מסכנים הם לא יודעים, אבל מצד שני הסוחר נראה שהוא דובר אמת, ועשה שאלת חלום ובלילה בא האבא של היתומים ואמר לצדיק - דע לך שבאמת עדיין לא שילמתי לסוחר, אבל דע לך שהאבא שלו היה חייב לאבא שלי כסף ולא שילם לו, והוא בא לעולם הזה רק כדי להחזיר לי מה שהאבא שלו לקח מאבא שלי, ולכן לפני ששילמתי לו נפטר מן העולם.

ראש הסנהדרין בזמן זכריה הנביא

מסופר שבזמן החוזה מלובלין היה יהודי תלמיד חכם שנפטר במיתה מאוד משונה, והיה צער גדול מאוד ולא הבינו איך יהודי תלמיד חכם מת במיתה כל כך משונה, ובא הנפטר לחוזה מלובלין בחלום ואמר לו - דע לך שאני כל כמה שנים בא לעולם הזה, ואני הייתי לפני אלפיים שנה בזמן בית המקדש ואני הייתי ראש הסנהדרין, והיה נביא בעם ישראל שקראו לו זכריה הנביא, וביום הכיפורים אמר לעם ישראל - חזרו בתשובה ואם לא יחרב בית המקדש, ואני נתתי לו סטרה לעיני כולם, וכשראו שראש הסנהדרין נתן לנביא סטירה כולם יידו עליו אבנים עד שמת, ולכן נגזר עליו כל כמה זמן לרדת לעולם הזה ואחר כך להפטר במיתה משונה.

הגוף הוא רק הלבוש של הנשמה

היום הנשמה מלובשת בגוף אחד ובזמן אחר הנשמה תהיה מלובשת בגוף אחר, אדם לא יכול לומר מדוע אני

משלם על גלגולים קודמים כי אתה הכוונה לנשמה, והקב"ה גזר שהאדם לא יזכור מה היה בגלגול הקודם.

מה שאדם נכשל אותו הוא בא לתקן

הגאון מווילנא כותב שכל אדם בא לתקן משהו בעולם הזה, והאדם יכול לדעת מה הוא בא לתקן ע"י שיראה במה הוא נכשל ביותר ואותו הוא בא לתקן.

וידוי הוא על כל הגלגולים

חכמים תיקנו לומר בכל יום בתפילה וידוי, ובווידוי אנו אומרים אשמנו בגדנו גזלנו, ולכאורה מפני מה תיקנו חכמים לומר בלשון רבים אשמנו בגדנו גזלנו היה צריך לומר אשמתי בגדתי גזלתי, אלא שכשאדם אומר וידוי הוא מתוודה לא רק על חייו כעת אלא גם על גלגולים קודמים.

כולנו היום גלגולי נשמות

ואומר האר"י הקדוש שאחד לאלף שנה יורדת נשמה חדשה לעולם, אבל רוב ככל הנשמות הן לא נשמות חדשות אלא באו בגלגול וכבר היו כאן בעולם הזה.

רבי יעקב אבוחצירא מתקן נשמה

מסופר על רבי יעקב אבוחצירא שפעם הגיע לכפר אחד והתארח אצל יהודי עשיר, ופתאום נכנס לבית גדי ועלה על השולחן, ואחר כך ביקש בעל הבית מהצדיק שיישאר ויתארח אצלו בשבת קודש, אמר לו הצדיק שאם ישחט את הגדי שנכנס יישאר, ושחטו את הגדי וטעם הצדיק מהבשר, ובליל שבת שמעו מהחדר של רבי יעקב קול של אדם שהיה מדבר עם רבי יעקב, ואמר להם שהייתה נשמה של צדיק מגולגלת בגדי ועכשיו תיקן אותו ובאה אותה הנשמה להודות לו.

מעולם לא שמע קדיש ובא לתקן

ופעם נכנס לבית הכנסת של בבא סאלי כלב, ואמר להם הצדיק תניחו אותו ואחרי התפילה יצא הכלב ונדרס, אמר להם הצדיק זוהי נשמה של יהודי שאף פעם לא בא לבית הכנסת, ובא בגלגול של כלב כדי לענות אמן ושמע קדיש וקדושה וכך זכה לתיקון שלו.

דור המבול, דור הפלגה, ואנשי סדום

רבינו האר"י הקדוש בשער הפסוקים כותב, שאדם הראשון בשעה שחטא ואכל מעץ הדעת היו כלולות בתוכו כל הנשמות, ואותן הנשמות ירדו בגלגול בדור המבול ואבדו מן העולם, וחזרו בגלגול בדור הפלגה ואבדו מן העולם, וחזרו בגלגול באנשי סדום ואבדו מן העולם, וחזרו בגלגול בבני ישראל במצרים ושם הזדככו, ולכן במצרים תיקנו את כל הגלגולים, שכנגד דור המבול שאבדו במים גזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, וכנגד דור הפלגה שבנו מגדל ורצו להגיע לשמים ולהכות את בורא עולם נגזר עליהם לבנות את הלבנים ולבנות את פיתום ורעמסס, וכנגד אנשי סדום שהמשפטים שלהם היו הפוכים נגזר עליהם שהאנשים יעשו את מלאכת הנשים והנשים יעשו את מלאכת האנשים, וכך התגלגלו כמה פעמים עד שקיבלו את תיקונם השלם.

נמצאנו למדים מדברי האריז"ל, כי בימי השובבי"ם שקוראים בהם את ששת הפרשיות ש'מות ו'ארא ב'א ב'שלח י'תרו מ'שפטים, הוא זמן התיקון של כל הנשמות מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום שהתגלגלו למצרים, ולכן בימים הללו יש ענין נשגב שגם אנו נתקן את חלקנו בחטא עץ הדעת, שעל כך אמר הנביא (ירמיה ג, כב) "שובו בנים שובבים", שהרי כל הנשמות היו כלולות באדם הראשון כשחטא, ולכן כשגזר עליו הקב"ה עונש מיתה, כמו שכתוב (בראשית ב, יז) "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", נגזרה מיתה על כל הנבראים שהיו כלולים בו.

פעולות ה' בעולם הם תמימים כולם יחד, כלומר שלא ניתן לבוא ולנסות להבין רק דבר אחד בלי לראות את התמונה הכוללת, כמו שכתוב בתהלים (יט, י) "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", שרק כשרואים את התמונה הכוללת ניתן להבין את פעולות ומשפטי ה', ואדם לעולם לא יוכל להגיע לכך בשבעים או שמונים שנותיו כאן בעולם הזה.

מי שלא מרחם ה' לא מרחם עליו

התורה אומרת שהאדון יכול לחתן את העבד עם שפחה כנענית, ואחרי שש

שנים השפחה והילדים נשארים אצל האדון והעבד יוצא לחופשי, והגמרא אומרת שכל אדם שנפטר הנשמה שלו עולה לשמים דרך מערת המכפלה שזהו פתח גן עדן, והגמרא אומרת שאברהם אבינו יושב בפתח גן עדן וכל יהודי שהתחתן עם גויה אברהם אבינו לא נותן לו להיכנס לגן עדן, ולכאורה איך התורה התירה לחתן את העבד עם שפחה כנענית?

אלא אומר החפץ חיים כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, איך שהאדם מתנהג כך מתנהגים אתו, אדם עבד קשה כדי להרוויח כסף ובא אדם וגנב את הכסף, ולא ריחם עליו שאולי זה האוכל של הילדים שלו, וכיון שלא התנהג ברחמים הקב"ה אומר מי שלא מרחם לא מרחמים עליו מן השמים, ואפילו שהוא לא יוכל להיכנס לחיי עולם הבא אעפ"כ לא מרחמים עליו.

שמוע אשמע צעקתו

נאמר בפסוק (כב, כא-כג) "כל אלמנה ויתום לא תענון, כי אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים", הטבע בעולם הוא שאדם שיש לו צער הולך לאדם הקרוב אליו ומספר לו את צערו, ועל ידי שמספר את הצער שיש לו בלב הצער יוצא מהלב והולך לו, אבל אדם שיש לו צער בלב ולא מספר לאף אדם הצער הולך וגדל, והטבע שבעולם הוא שאישה שיש לה צער בלב היא הולכת ומספרת את הצער לבעלה, ואחרי שמספרת את הצער לבעלה הצער שיש כבר הוא פחות ממה שהיה קודם, וכן ילד שיש לו צער הולך לאבא או לאימא שלו ומספר להם את הצער שיש לו, אבל באה התורה ואומרת דע לך שיתום ואלמנה מתי שיש להם צער אין להם למי לספר והצער נישאר להם בלב, ובשעה שהם צועקים לקב"ה הצעקה שלהם עולה עד כיסא הכבוד.

הסתכל בשלושה דברים

אומר רבנו ה"חפץ חיים" זצ"ל: "שמעתי מגאון אחד שאמר: צריך אדם לחשוב בכל עת בשלשה דברים, א: שאין לו אלא יום אחד לחיות - שלא יאמר 'יש לי עוד זמן', כי אם יש רק יום אחד ינצלו היטב. ב: שאין לו אלא דף גמרא אחד ללמוד

- שלא ירפהו היצר בטענה 'כמה יש לך עוד ללמוד... כמה צריך אתה עוד להשקיע...' לא!!! אין לי אלא דף זה בלבד. ג: שהוא היהודי היחיד בעולם - שלא יאמר 'מאי נפקא מינה במעשיי? יש עוד הרבה יהודים המקיימים את העולם...! לא!!! בשבילי נברא העולם, וכך היא ההרגשה שצריכה להיות אצל כל אדם, שהעולם תלוי ועומד בזכות מעשיו, והעולם יכול להיחרב בגלל עונותיו. ובכל מצווה ומצווה שהאדם עושה מכריע את הכף וכל העולם תלוי באותה מצוה. ולא עוד, אלא שיחשוב בלבו שמצווה זו היא הנותנת לו חיים ובה תלוי קיומו.

הילולת הצדיקים

יש מצווה גדולה לספר בשבח הצדיקים, שעל ידי שמספרים בשבח הצדיקים מורידים ישועות גדולות לעולם ומקרבים את ביאת המשיח, ובשבת קודש הקרובה יחול יום ההילולה של שני צדיקים גדולים שנפטרו בא' באדר ונדבר קצת בשבחם.

רבי אברהם אבן עזרא

הראשון היה לפני כשמונה מאות וחמישים שנה והוא רבנו הקדוש רבי אברהם אבן עזרא.

רבי אברהם אבן עזרא היה בספרד ונדד להרבה מאוד מדינות ולהרבה מאוד קהילות בעולם, הגיע לאפריקה ולאירופה עד שהגיע לארץ ישראל ונקבר בה.

רבי אברהם אבן עזרא הוא אחד מגדולי המפרשים על התורה והיה צדיק גדול ותלמיד חכם גדול, וחיבר הרבה מאוד ספרים.

הרמב"ם כותב באיגרת לבנו - בני, לא תלמד משום אדם רק מרבי אברהם אבן עזרא שהוא פירוש מדויק מאוד.

וגם היה משורר גדול שכתב הרבה מאוד פיוטים, את הפיוט שאנו אומרים בכניסת יום הכיפורים "לך אלי תשוקתי" חיבר אותו רבי אברהם אבן עזרא, וכן הפיוט שכל יהודי שר ביום שבת קודש על שולחן שבת "כי אשמרה השבת אל ישמרני".

נפטר בגיל שבעים וחמש, ולפני שנפטר כתב על עצמו ונתן רמז ואברהם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן, בצאתו מחרון האף של העולם.

הרב הקדוש רבי אברהם אבן עזרא היה

משפטים

גאון גדול בתורה ומשורר גדול והיה חתנו של רבי יהודה הלוי, ומסופר על האבן עזרא שהיה עני מרוד ולרבי יהודה הלוי הייתה בת גדולה שעדיין לא התחתנה, ויום אחד באה אשתו של רבי יהודה הלוי, והיה הצדיק באמצע לימודו ואמרה לו אשתו - מתי הבת שלנו תתחתן? אמר לה רבי יהודה הלוי האיש הראשון שיבוא לביתנו הוא יהיה החתן, וכששמעה כך אשתו התחילה לבכות כי לא ידעה מי עלול להגיע לביתם ומי הוא יהיה, ובדיוק באותו היום נשכר רבי אברהם אבן עזרא להיות הפועל של אותו גוי שהיה מביא להם חלב בכל יום, וכשנכנס לביתו של רבי יהודה הלוי שאלה אותו אשתו של רבי יהודה הלוי מה מעשיו? ואם הוא תלמיד חכם? ורבי אברהם אבן עזרא מרוב ענוותנותו אמר שהוא לא תלמיד חכם אלא פועל פשוט והצטערה מאוד, אבל אמרה מכיוון שבעלה נדר שמי שיכנס ראשון לבית הוא יהיה החתן לבתה, לכן הציעה לו את ביתה והסכים ועמדו והתחתנו, ורק לאחר שעבר זמן התגלתה לכל גאונותו של האבן עזרא.

רבי אברהם אבן עזרא כל ימיו היה בעניות גדולה מאוד, ומסופר על הרמב"ם שהיה בן דורו והיה עשיר גדול, והיה לו צער איך רבי אברהם אבן עזרא שהוא גדול בתורה וחי בעניות, לכן שלח לו הרמב"ם סכום כסף גדול במתנה, ושלח לו רבי אברהם אבן עזרא את הכסף בחזרה ואמר לו כתוב (משלי טו, כז) "שונא מתנות יחיה", וכשראה הרמב"ם כך שלא רצה רבי אברהם אבן עזרא לקבל ממנו את הכסף במתנה, שלח הרמב"ם שישימו את הכסף בפתח הבית של רבי אברהם אבן עזרא, וכשיצא בבוקר מהבית לתפילה ימצא את הכסף, ובאותו בוקר חשב רבי אברהם אבן עזרא לעצמו כמה אדם צריך להודות לקב"ה שנתן בו את כח הראיה, ולכן כשמברך כל בוקר ברוך אתה ה' פוקח עיוורים צריך לברך בכוונה גדולה, ולכן רבי אברהם אבן עזרא שם מטפחת על העיניים שלו ויצא מביתו כשהמטפחת מכסה את העיניים שלו, ואמר שכשהוא יגיע לבית הכנסת הוא יוריד את המטפחת וירגיש איך העיוור מרגיש, ועכשיו הקב"ה פקח את העיניים שלו מחדש וכך יברך בכוונה את ברכת פוקח עיוורים, ויצא רבי אברהם אבן עזרא

מהבית עם המטפחת על העניים ולא ראה את הכסף שהיה מונח בפתח הבית, וכשהגיע לבית הכנסת שאלו אותו האם מצאת את הכסף? ואמר שלא כי שם מטפחת על עיניו והבינו שמן השמים רוצים שיישאר עני.

וכל מה שניסה לא הצליח, עד שאמר על עצמו אם אני אמכור נרות השמש לא תשקע, ואם אני אמכור תכריכים אף אדם לא ימות.

זכותו תגן עלינו

הרב שבתאי הכהן הש"ך:

וכן בשבת קודש הקרובה א' באדר יחול יום ההילולה של הרב רבי שבתאי הכהן המכונה ש"ך, על שם הספר שלו שפתי כהן שהוא חיבור עמוק מאוד על דברי מרן השולחן ערוך וניפטר לפני כשלוש מאות וחמישים שנה.

הוא היה גאון גדול בתורה והיה תלמיד של הרב המגלה עמוקות הרב הקדוש רבי נפתלי כץ, וכבר כשהיה בגיל עשרים וארבע חיבר את החיבור שלו שפתי כהן וכל גדולי הדור נתנו הסכמה לספר שלו, וכן עוד הרבה ספרים עמוקים מאוד.

ומסופר שבשעה שחיבר את ספרו על שולחן ערוך חושן משפט התפרסמו ספריו מאוד, אך למרות שספריו התפרסמו את הש"ך עצמו לא הכירו, ומסופר שפעם אחת היה לש"ך דין ודברים עם יהודי פשוט אחד, ורצה אותו יהודי לתבוע את הש"ך לדין תורה, ואמר אותו יהודי לש"ך שהוא לא מסכים ללכת לבית הדין שבעיר, כי כאן כולם יודעים מי הוא הש"ך ואם יעמידו את הצדיק מול אדם פשוט וודאי יכריעו לטובת הצדיק, ולכן ביקש מהש"ך שילכו לעיר רחוקה ששם לא הכירו את הש"ך, והלכו שניהם ועמדו לפני הדיינים וכל אחד אמר את טענותיו, והש"ך טען טענות חריפות מאוד עד שהדיין נטה לפסוק שהדין עמו, ואמר הדיין אני אעיין בכמה ספרים ואחזור לפסוק את הדין, ויצא הדיין ועיין באיזה ספר וכשחזר דחה את כל טענותיו של הש"ך, ושוב טען הש"ך כמה טענות ונכנס הדין לחדרו ועיין בספר ויצא ודחה את כל טענותיו, עד שבסופו של דבר פסק לטובת היהודי הפשוט כנגד הש"ך, ואמר הדיין יש ספר שיצא לא מזמן והסכימו על הספר הזה כל גדולי הצדיקים, ושם

משפטים

הוא דוחה את כל הטענות שלך, שאל אותו הש"ך באיזה ספר מדובר? ענה לו הדיין מדובר בספר הקדוש 'שפתי כהן' על השולחן ערוך, וכששמע כך הש"ך התחיל לבכות ואמר - עתה אני מבין את דברי חכמים שכל הנגעים האדם רואה מחוץ מנגעי עצמו, שהרי אני עצמי כתבתי את הדין הזה ואף על פי כן הפכתי הכל כדי לזכות את עצמי.

הש"ך חי בתקופה קשה מאד לעם ישראל. היו אלה ימים של מרידות ומלחמות קשות באזור מגוריו. במהלך מרידות אלו פרצו פרעות קשות ביהודים, הידועות עד היום בתואר 'פרעות ת"ח ות"ט'.

ומסופר שאשתו של הש"ך נפטרה עליו בצעירותו, והותירה לו ילדה קטנה הקרויה אסתר. והנה, אף אסתר הקטנה חלתה קשות, וקדחה מחום, עד אשר הגיעה לשערי מוות. ישב הש"ך ליד מיטתה, ובאותו זמן ישב והגה בקול בסוגיית 'תקפו כהן'.

והנה, קול נשמע בעיר - הקוזקים באים. נטל הש"ך את אסתר בידיו, עטפה בשמיכה, ונס על נפשו אל היער שמחוץ לעיר. ביער, ניסה הש"ך להקשיב לנשימות ביתו, אך נוכח לחרדתו שהנשימות פסקו. הבין הש"ך, שבתו ל"ע נפטרה בעקבות המחלה הקשה והמנוסה.

לפתע, שמע קול פרסות סוסים שועטים לכיוונו. הוא ניסה להימלט במהירות, אך גופת ביתו הכבידה עליו. פיקוח נפש דוחה כבוד המת, ומחוסר ברירה הוא הניח את הגופה בצד הדרך, וברח מהמקום. היו אלה סוסיו של מלך פולין, ולא של הקוזקים, והמלך מצא מיד את הגופה. רופאו האישי, זינק מהמרכבה, והצליח לעורר את הילדה ולהשיבה לחיים.

אסתר הובאה לארמון המלך, ושם אומצה על ידיו כדי לארח לחברה לביתו הנסיכה, שהייתה בת גילה. משפחת המלוכה ניסתה להשפיע עליה להמיר את דתה, אך הילדה שמרה במסירות על מצוות היהדות, ולא התגאלה במאכלות אסורים, ויום אחד ביושבם עם האומנת שלהם בחצר הארמון הצילה אסתר את בת המלך מנחש ארסי שעמד להכישה.

כשגדלה והפכה לנערה צעירה, פרצה

שריפה בארמון, ויושביו נמלטו ממנו. אסתר ניצלה את ההזדמנות, ונמלטה מהמקום במטרה לשוב לחיק עמה, בדרך לא דרך הגיעה אסתר לקהילה יהודית, והתחתנה עם אחד מבני הקהילה בשם רבי מנחם.

אחרי כמה זמן חתן המלך גזר גזירה על יהודי העיר ווילנא, לשלם סכום גדול של כסף למלכות ואם לא יגרשו כל היהודים, ולא היה ליהודים סכום כל כך גדול של כסף כדי לשלם, עד שיום אחד שמעה אסתר אשתו של רבי מנחם את הגזירה ואמרה - אני אלך לבת המלך ואדבר אתה, והלכה אליה ואמרה לה אני אסתר שגדלתי אתך, וביקשה ממנה שתדאג לבטל את הגזירה מעל היהודים ומרוב שהייתה אוהבת אותה מיד דאגה לבטל את הגזרה, והגזרה התבטלה והייתה שמחה גדולה אצל יהודי העיר ווילנא.

בינתיים הרב השפתי כהן היה עובר ממקום למקום, ופעם אחת הגיע הש"ך לעיר ווילנא והתארח אצל ביתו, ובאחד הימים למד בבית בקול את סוגיית 'תקפו כהן' שלמד בלילה האחרון שהיו ביחד, ומיד היא זיהתה את אבא שלה ואמרה לו - אבא זו אני הבת שלך וסיפרה לו כל מה שעבר עליה.

וכששמע הש"ך את כל מה שעברה ואיך התבטלה הגזירה מעל היהודים, אמר הרב השפתי כהן בתי דעי לך שכל זאת עשה הקב"ה, כי ראה שעתידה להיות גזירה על יהודי העיר הזו, וסיבב הקב"ה שהמלך יעבור בדיוק באותו מקום, וייקח אותך ותגדלי בבית המלך ותצילי את בת המלך כדי להקדים רפואה למכה.

וידוע שלאורך כל הדורות הגויים היו מעלילים על היהודים, שמשתמשים בדם של נוצרים לאפות מצות בחג הפסח.

ובזמנו של הש"ך נמצאה גופה של ילד גוי בערב פסח ולידה סכין, ומיד הגויים העלילו על היהודים שהם רצחו את הילד, לאחר בירור קצר התברר שאותה סכין שייכת לרב השפתי כהן, ונעשה רעש גדול בעיר שהסכין שנמצאה ליד גופת הילד שייכת לרב של היהודים, ומיד לקחו את הרב לבית הסוהר.

משפטים

מיד התאספו כל היהודים ושכרו עו"ד שייצג את הרב, והעו"ד ניפגש עם הרב והציע לרב לכפור שהסכין שייכת לו כי אין ראיה שהסכין שייכת בבירור לרב, אבל הרב לא הסכים ואמר - אני לא אשקר, הסכין שייכת לי אבל לא רצחתי את הילד וגם אני לא יודע מי רצח את הילד, וכשראה העו"ד שהרב לא מסכים לכפור שהסכין לא שייכת לו התפטר ולא הסכים לייצג את הרב.

ובאו כל ראשי הקהילה היהודית וניסו לשכנע את הרב ולא הצליחו, ואמר להם - אני לא משקר ולא אוציא דבר שקר מפי.

ובתחילת המשפט שאל השופט את הרב - האם אתה מודה שהסכין שלך? א"ל - כן, אני מודה שהסכין שייכת לי, א"ל השופט - דע לך שאין לנו ראיה שהסכין שלך ואתה יכול לכפור בזה, האם בכל זאת אתה מודה שהסכין שלך? א"ל - כן - אני מודה שהסכין שלי.

ובא עד להעיד שהסכין שייכת בברור לרב השפתי כהן, ושאל השופט את העד - האם ראית את הסכין הזו? אמר לו - לא, לא ראיתי אני הייתי משרת בבית של הרב ומכיר הייתי את כל הסכינים בבית של הרב, ויש בידי סימן מובהק כי גם הסכין הזו היא מהבית של הרב, כי בכל סכיני הרב יש חריץ קטן בראשם, השופט ציווה להביא את הסכין, ובאמת היה חריץ קטן בראש הסכין.

מיד קם הרב ואמר - עד עכשיו לא ידעתי מי הרוצח, עכשיו אני יודע בבירור מי הרוצח, העד הזה הוא הרוצח שרצח את הילד, והראיה בואו אל ביתי וראו כי בכל הסכינים שלי אין חריץ, ורק בסכין הזו ששימשה את הרוצח יש חריץ, ואיך ידע זאת העד הרי הוא טען שלא ראה את הסכין הזו, וחקרו ודרשו והתגלה שהוא הרוצח.

יהי רצון שזכות הצדיקים הללו וזכות חודש אדר הקדוש, תעמוד לכל שומעי וקוראי השיעור היקרים וכל עם ישראל, לזכות בכל מילי דמיטב ולשמחה אמתית בתוך הלב, שמחה של מצוה ושמחה של תורה, בחודש אדר ובכל השנה כולה. אמן.

מוסדות התורה והחסד **בית מאיר**

השיעור השבועי

מפי מורנו ורבנו האדמו"ר

הרב

שמואל שמעון טולידאנו

שליט"א

שיתקיים בעזרת ה' יתברך
במוסדות התורה והחסד בית מאיר
רחוב העצמאות 39 רובע סיטי אשדוד

ביום שלישי ד' אדר 16.2.21

בשעה 20:45 בדיוק

לקבלת שיעורי הרב: 058-4150707